

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto

08.04.2022

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö 24.3.2022, VN/11745/2019

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö Rajavartiolaitokselta lausunnoksi hallituksen esityksestä laiksi ympäristövahinkorahastosta

Ympäristöministeriö on pyytänyt Rajavartiolaitokselta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi (niin sanottu TOVA-hanke). Rajavartiolaitoksen esikunta lausuu asiassa seuraavaa:

Rajavartiolaitokselle on siirtynyt vuonna 2019 merellisten ympäristövahinkojen torjunnan johtovastuu. Pelastuslain (379/2011) 27 a §:n mukaan Rajavartiolaitos huolehtii pelastustoiminnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä tapahtuneissa alusöljyvahingoissa ja aluskemikaalivahingoissa ja sovittaa yhteen siihen varautumista. Lisäksi merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 12 luvun 6 §:n mukaan Rajavartiolaitos on johtava valvontaviranomainen valvonnassa, joka koskee aluksesta veteen menevistä päästöistä tässä laissa ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Merellisten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnasta vastaavana viranomaisena Rajavartiolaitoksen esikunta kannattaa esityksessä ehdotettujen säännösten voimaansaattamista.

Yleisesti Rajavartiolaitoksen esikunta pitää kuitenkin valitettavana, että öljysuojarahasto lakkautetaan ja tämän myötä toimiva järjestelmä Suomen kansallisen öljyntorjunnan riittävän varautumisen ylläpitämiseksi lopetetaan. Öljysuojarahasto on ollut merkittävä tuki erityisesti pelastuslaitosten, mutta myös Rajavartiolaitoksen ja merivoimien öljyntorjuntakaluston ja etenkin alusten hankinnoissa. Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan vaarana voi tulevaisuudessa olla se, että öljysuojarahaston tuella hankitun merellisten ympäristövahinkojen torjuntakaluston ikääntyessä, kyseistä kalustoa ei enää kyetä pitämään toimintakuntoisena ja uusimaan riittävän etupainotteisesti onnettomuustilanteita varten.

Sisäministeriö ja puolustusministeriö ovat vuoden 2022 alussa valmistuneessa poikkihallinnollisessa tarkastelussa korostaneet öljysuojarahaston merkittävää roolia öljyntorjuntaan avomerellä kykenevien alusten hankinnassa. Näin ollen öljysuojamaksun keräämisen lakkauttaminen ja ulkopuolisen tulorahoituksen väheneminen tulisi jatkossa huomioida täysimääräisesti valtion talousarvion valmistelussa sekä valtion alushankintojen suunnittelussa. Rajavartiolaitoksen esi-

kunta pitää riskinä, että nyt suunniteltu ympäristövahinkorahaston harkinnanvarainen tuki, joka katettaisiin valtion talousarviosta siirrettävällä määrärahalla, ei korvaisi öljysuojarahaston tuoman rahoituksen poistumista. Tämän vuoksi vaihtoehtoisia rahoitusmahdollisuuksia Suomen öljyntorjuntakyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tulisi edelleen selvittää, esimerkiksi huoltovarmuuskäytön kautta. Tämä selvitystyö ei vaikuttaisi merkittävästi nyt tehtyyn esitykseen ympäristövahinkorahastosta.

Esitysluonnokseen sisältyvän ympäristövahinkorahastosta annettavan lain korvattavaa vahinkoa koskevan 14 §:n 4 kohdan perusteluihin Rajavartiolaitos ehdottaa selkeyttävää mainintaa siitä, että pykälän 4 kohdassa viitatussa merilain (674/1994) 10 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa vahingossa on nimenomaan kysymys öljyn pääsemisestä aluksesta, joka on rakennettu tai muunnettu kuljettamaan pysyvää öljyä irtolastina. Tällaisessa öljyvahingossa mereen päässyt öljy voi olla myös aluksen omaa polttoainetta. Siinäkin tapauksessa korvauksia maksaisi kansallisen ympäristövahinkorahaston sijaan kansainvälinen öljyvahinkokorvausrahasto (IOPC-FUNDS), jos polttoainetta pääsee mereen pysyvän öljyn lisäksi taikka jos kyse on aluksesta, joka parhaillaan kuljettaa pysyvää öljyä irtolastina tai tällaista kuljetusta välittömästi seuraavasta merimatkasta, jollei pystytä osoittamaan, ettei aluksessa ole jäänteitä irtolastina kuljetetusta pysyvästä öljystä. Muussa tapauksessa aluksen polttoainevahinkojen korvaamiseen sovelletaan merilain 10 a lukua aluksen polttoaineen aiheuttamasta pilaantumisvahingosta, jolloin se voisi tulla korvattavaksi ympäristövahinkorahastosta annettavan lain 14 §:n 5 kohdan nojalla. Jos taas aluksen polttoaine ei olisi mineraaliöljyä, se voisi tulla korvattavaksi ympäristövahinkorahastosta annettavan lain 14 §:n 6 kohdan nojalla.

Ympäristövahinkorahastosta annettavan lain 23 §:n mukaan ympäristövahinkorahaston hallitus voi asettaa korvauskysymysten ja muuta valmistavaa selvittelyä varten erityisen katselmuslautakunnan. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää ehdotusta kannatettavana. Tässä yhteydessä olisi kuitenkin hyvä mainita nykylainsäädännön kaltaisella tavalla mahdollisimman yksiselitteisesti se osaaminen, jota mainitussa lautakunnassa tulisi olla tai kuvata tarkemmin lautakunnan kokoonpanoa.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kontra-amiraali

Markku Hassinen

Rajavartioylitarkastaja

Pertti Normia

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 08.04.2022 klo 15:27.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

JAKELU   RVLE/OIKOS
                      RVLE/STYKS
                      RVLE/RMOS
                      SLMV
                      LSMV

TIEDOKSI   SM/HKO
                      SM/PEO